

УДК 811:378.4(477.83-25)(091)

ІНОЗЕМНІ МОВИ У ЛЬВІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Володимир СУЛИМ

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра міжкультурної комунікації та перекладу

Подано короткий огляд вивчення та дослідження мов у Львівському університеті впродовж його історії. Наголошено на чинниках, які сприяли появі чи зникненню відповідних зацікавлень, а також запропоновано аналіз причин цієї ситуації.

Ключові слова: вивчення мови, Львівський університет, історія

Вивчення мов світу у Львівському університеті має давні традиції. Попервах поширенню мови, яка не була у щоденному вжитку, сприяв факт, що саме латиною вели все викладання для чималої кількості поколінь студентів. Згодом у *alma mater* лунало все більше мов не лише серед студентів, а й з-за кафедри. Найбільший витвір людства – мови, творили університетське освітнє середовище.

Інституційно найстаршою з-поміж мовознавчих кафедр вважають кафедру класичної філології, хоча дата її заснування залишається нез'ясованою. Незаперечні визначні здобутки у галузі класичної філології у Львівському університеті належать професорам Ришарду Ганшинцю (історикові давньогрецької літератури), Станіславу Вітковському (досліднику давньогрецької історіографії та античної культури), Тадеушові Сіньку – автору двотомного видання історії грецької літератури. У XVII ст. у системі університетського навчання значне місце посідали латинська граматики, антична риторика та література, основи античного віршування. На кафедрі класичної філології працювали такі вчені зі світовим іменем, як: Л. Цвіклінський, Є. Ковальський, Т. Сінько, Р. Ганшинець, Є. Мантейфель, Є. Курилович, С. Вітковський. Саме С. Вітковському належить перший у слов'янській класичній філології “Синтаксис грецької мови”.

У післявоєнний період кафедрою у різні роки керували В. Пастущин, М. Білик, Й. Дідик, Й. Кобів, В. Маслюк, Р. Оленич, Р. Домбровський. Професор Й. Кобів започаткував дослідження граматичних учень античності. У цій самій царині працював професор Р. Оленич, який 1973 р. опублікував монографію “Присціан і антична граматики”. Разом з професором В. Маслюком 1975 р. він видав один з перших україномовних підручників для студентів університету – “Латинська мова для філологічних та історичних факультетів”. Саме В. Маслюк є автором монографії, присвяченої українській неолатинській поезії – “Латиномовні поетики і риторики XVII - першої пол. XVIII ст. та їх роль у розвитку теорії літератури” (1983 р.). Виняткову роль у діяльності кафедри відіграв доктор філологічних та

історичних наук професор С. Лур'є. На львівський період його наукової творчості припадають фундаментальні праці “Незмінювальні слова у функції присудка в індоєвропейських мовах”, “Мова та культура Мікенської Греції”, “Основи історичної фонетики грецької мови”¹.

Значне місце у роботі кафедри посідає перекладацька діяльність. Тут виникла школа художнього перекладу, чи не єдина за обсягами зробленого в Україні. Відомими перекладачами були доценти Ю. Мушак (1961 р. він видав перший в Україні повний переклад байок Езопа, 1996 р. опубліковано “Сповідь” Августина) та М. Білик (окрім “Енеїди” Вергілія та “Роксолянні” Себастьяна Кльоновича, йому належить переклад популярного університетського гімну *Gaudeamus*). З-під пера професора Й. Кобіва вийшов феноменальний перекладацький доробок – “Кодекс канонів східних церков”, який схвалив Папа Павло Іоанн II, 1988 р., “Діалоги” Платона, 1999 р., а також “Історія Карла Великого”. За невтомну працю у галузі перекладу Й. Кобіва 1993 р. було удостоєно звання лауреата літературної премії Спілки письменників України. Професор А. Содомора зробив найповніші на сьогодні переклади українською мовою творів Софокла, Евріпіда, Есхіла, Горация та Овідія. Його перу належать також чотири монографічні праці з рецепції античності у сучасному світі, проблем перекладу з античних літератур українською мовою, історії класичної філології у Львівському університеті.

Наукові зацікавлення кафедри охоплюють граматичні вчення античності, граматичну будову латинської мови, лексичний склад класичних мов, герменевтику давньогрецьких текстів, античну літературу та проблематику неоелліністики. Чимало студентів вивчають новогрецьку мову як третю іноземну. У 2000 р. відкрито Центр грецької мови та культури імені Арсенія Еласонського (кер. доц. Л. М. Глущенко). Декілька років поспіль на кафедрі працює лектор новогрецької мови з Греції. Крім вишколу фахівців у галузі класичної філології, кафедра забезпечує викладання латинської, давньої та сучасної грецької мови на неспеціальних відділах та факультетах. Кафедра підтримує наукові контакти зі спорідненими кафедрами в Україні та за її межами (Росії, Білорусі, Греції, Польщі, Німеччини, Австрії). Декілька років поспіль тут читав лекції відомий філолог-класик з Віденського університету проф. Ф. Ромер.

Ще у 1784 р. професор Леопольд Умляуф заснував семінар з німецької літератури. Мабуть, саме цей період можна назвати початком заснування германістики у нашому Університеті. Серед визначних германістів, з якими пов'язана її історія – відомий літературознавець Р. Вернер, автор близько 200 праць з історії німецької літератури XVIII–XIX ст. На зламі XX ст. на кафедрі працював В. Долльмайр, співкладач Словника німецької мови братів Грімм, а пізніше – Є. Курилович, мовознавець зі світовим іменем, засновник індоєвропейського мовознавства.

¹ *Alexejewa L. Lwow / L. Alexejewa, G. Ostrowski. Raduga-Verlag Moskau, 1987. S. 49–55.*

Завідувачем кафедри після Другої світової війни була доцент К. Виноградова (фонетика німецької мови). Тривалий час (1954-1987) кафедру очолював проф. Б. Задорожний – патріарх української германістики. Його монографічні праці “Порівняльна фонетика і морфологія готської мови” (1960 р.), “Geschichtliche Laut- und Formenlehre des Deutschen” (1987 р.) широко відомі у наукових колах. Він підготував майже 40 кандидатів наук, які працюють у багатьох університетах України. З 1987 р. кафедру очолює проф. Б. Максимчук, наукові зацікавлення якого зосереджені на теорії частин мови, історії німецької мови, історіографії германістики.

За сприянням професора Б. Задорожного на кафедрі було запроваджено дослідження різних аспектів німецької мови. Праці доцента А. Мюллер “До питання про релятив і його синоніми в німецькій мові” та ст. викладача М. Свенціцької “До питання стилістичних функцій перфекта в сучасній німецькій мові”, видані 1959 р., започаткували вивчення стилістики, доцентів С. Кашій та В. Возниці – методики викладання німецької мови, доцента І. Гузар – літературознавства. Зокрема, І. Гузар належить переклад поеми І. Франка “Мойсей” німецькою мовою. Створення наукової школи у галузі лінгвостилістики, лінгвістики тексту, сучасної німецькомовної літератури та комунікативної жанрології належить доцентів Т. Буйницькій. Над проблемами германської ономастики та ономасіології тривалий час працювала професор О. Ріпецька, докторська дисертація якої на тему “Фономорфна структура та змістове наповнення німецьких топонімів” відома серед германістів та дослідників мовних контактів між слов'янськими та германськими мовами. Професор А. Паславська дослідила способи вираження категорії заперечення у німецькій та інших германських, а також слов'янських і романських мовах.

Наукова проблематика кафедри охоплює історичну та функціонально-семантичну граматику, варіантологію та соціолінгвістику, лінгвостилістику, перекладознавство, практику перекладу та порівняльне літературознавство, теоретичну фонетику, методику викладання німецької мови та міжкультурну комунікацію. Викладачі кафедри постійно приділяють увагу методичному забезпеченню навчального процесу, видаючи посібники та методичні розробки, що сприяють інтенсифікації викладання мови. Наголосимо, зокрема, на посібниках з розмовної практики німецької мови доцентів С. Кашій та А. Мюллер, з методики викладання німецької мови доцента В. Возниці, з лексикології німецької мови доцентів Л. Віталіш та В. Сулима.

Тісні творчі контакти з університетами Німеччини та Австрії (Фрайбург, Ольденбург, Відень) сприяють науковому стажуванню викладачів та навчанню студентів у німецькому мовному середовищі. При кафедрі діє Центр з вивчення німецької мови від Інституту Гете (координатор – доцент Н. Петрашук), а також Асоціація Українських Германістів, яку очолює професор А. Паславська. Багато

років поспіль тут працюють викладачі з Німеччини та Австрії. Разом з Українським Вільним університетом у Мюнхені кафедра проводить щорічні баварсько-українські конгреси германістів².

Вивчення романських мов розпочато зі створення кафедри французької філології, на якій тепер викладають також іспанську, італійську й португальську мови для студентів факультету іноземних мов. Її було створено 1897 р., хоча викладання французької мови в університеті почалося дещо раніше. Очолював кафедру відомий романіст професор Є. Порембович. У колі його наукових інтересів перебувала не лише романістика, а й польська, італійська та англійська літератури, західноєвропейський фольклор. Він перекладав також твори Данте, Кальдерона, Байрона, Леопарді, укладав численні антології та збірки перекладів. У 30-х роках ХХ ст. на кафедрі викладали іспанську, італійську та румунські мови.

У першій третині ХХ ст. тут працювали засновник експериментальної фонетики та інтерпретації художнього тексту, доктор honoris causa Сорбонни професор З. Черни, відомий літературознавець, дослідник народної латини професор К. Ярецький, талановитий перекладач Т. Бой-Желенський.

Учень Є. Порембовича, вчений та педагог, завідувач кафедри до 1970 р., О. Домбровський досліджував питання дантознавства та історії французької мови. Як ерудований романіст, він сприяв розвитку романської філології в університеті, підготовці кадрів у цій галузі, видавав наукові праці, серед яких “Історія французької мови” та “Походження французької мови”.

З 1983 р. завідувачем кафедри є професор, Академік АН ВШ України Р. Помірко – дослідник порівняльної лексикології та граматики романських мов, питань типологічного і загального мовознавства. За останні 20 років під його керівництвом на кафедрі сформувалася визнана в Україні школа когнітивної лексикології романських мов. Зі середини 50-х до кінця 80-х рр. ХХ ст. у галузі французької філології було захищено кандидатські дисертації з проблем семантики та стилістики прийменникових словосполучень, словотвору, лінгвогеографії та історичного мовознавства, прономіналізації, термінознавства, метафоризації, синтаксису речення, літературознавства і лінгвостилістики. На кафедрі ще й досі викладають репатріанти з Франції, Аргентини, Уругваю. У новітній період дисертації викладачів кафедри присвячені категоріальній семантиці та словотвору французьких іменників, функціонуванню непрямих мовленнєвих актів у французькій мові, концептуалізації простору у французькій мові, французькій неології та іспанській фразеології.

² Dokumentation der 2 Ukrainisch-Bayerischen Germanistentagung (8.–10. April 2002) / Zur Geschichte von philologischen Schulen und Studien an der Universität Lwiw. Lwiw, 2004. S. 26–32.

У 1939 р. в університеті було засновано кафедру західноєвропейської літератури при філологічному факультеті. Сьогодні це кафедра світової літератури на факультеті іноземних мов. Першим керівником кафедри був літературознавець, письменник і перекладач М. Рудницький. Післявоєнне становлення кафедри, відновленої 1945 р., пов'язане з іменем професора О. Чичеріна, який очолив кафедру 1948 р. З 1950 р. кафедра перебуває у складі факультету іноземних мов. Професор О. Чичерін був видатним літературознавцем, відомим своїми дослідженнями мови художнього твору як засобу літературного мистецтва. Його монографії “Виникнення роману-епопеї”, “Ідеї та стиль”, “Сила поетичного слова” сприяли формуванню на факультеті стилістичної школи, а його вихованці, кандидати та доктори наук, несуть слово свого вчителя студентам багатьох вищих навчальних закладів України.

У 1974–1985 рр. кафедрою завідував літературознавець, дослідник чеської літератури професор В. Моторний, з 1985 р. до 1996 р. – доцент А. Гаврилук, наукові зацікавлення якої належать до сфери англійської літератури. З 1996 р. кафедру очолював доцент Я. Кравець, перекладач, дослідник франкомовних літератур, їхніх взаємин з українською літературою, української і франкомовної сорабістики, член Національної спілки письменників України, дійсний член НТШ. Від 2010 р. кафедрою завідує доктор філологічних наук Мацевко-Бекерська Л.В. Тривалий час на кафедрі працювала доцент М. Шаповалова. Її монографічна праця “Шекспір в українській літературі” зробила вагомий внесок у розвиток українського шекспірознавства. У співавторстві з доцентом Г. Рубановою М. Шаповалова 1973 р. видала один з перших підручників українською мовою “Історія зарубіжної літератури. Середні віки та Відродження”.

Своєю педагогічною діяльністю кафедра охоплює три факультети, на яких читають курси історії світової літератури (іноземних мов, філософський та факультет культури і мистецтв) та відповідних національних літератур (факультет іноземних мов). Теперішні наукові інтереси кафедри стосуються творчості окремих письменників, літературних жанрів та напрямів, питань літературних взаємин та порівняльного літературознавства. На кафедрі створено відомі в наших вишах підручники з літератури середніх віків і Відродження та історії зарубіжної літератури. Кафедра проводить традиційні Міжнародні Чичерінські читання. Тут працює Міжнародний семінар “Проблеми художнього часу, простору, ритму” та Міжвузівський літературознавчий семінар “Проблеми світової літератури”, з 2001 р. організовано міжвузівський цикл лекцій “Нобелівські лауреати з літератури”. Кафедра підтримує творчі контакти з літературознавцями Австрії, Бельгії, Білорусі, Болгарії, Греції, Польщі, Росії, Словаччини, Франції, Чехії, Німеччини та інших країн.

Факультет іноземних мов було створено у 1950 р.. Тоді до нього належали кафедри німецької, французької і класичної філології, кафедра зарубіжних літератур, а також нова кафедра англійської філології. Ще у 1920-1930 рр. англістику започаткував семінар з шекспірознавства, де викладали

В. Тарнавський та Б. Дибовський. Першим завідувачем кафедри був професор М. Рудницький, відомий перекладач, публіцист та літературознавець. Він вивчав проблеми англійської літератури, читав курс зарубіжної та англійської літератури. До 1976 р. кафедру очолював доцент П. Зеленський – автор першого в українській лексикографії тлумачного словника термінів педагогіки та методики викладання англійської мови, а також посібника “Англійська мова для вступників до вузів”, який витримав три видання у 1972 р., 1976 р. та 1980 р. У 1976–1987 рр. кафедрою керувала доцент Л. Кузнєцова, дослідниця лінгвостилістики (посібники з проблем рецепції прози та поезії у співавторстві з доц. Л. Смикаловою та доц. І. Вікторовською). Саме Л. Кузнєцова започаткувала викладання курсу лінгвістики тексту. У 1987–1992 рр. кафедру очолював доцент О. Цьовх, який вивчав семантику прикметників, а у 1992–2010 рр. – доцент Ю. Завгороднєв, дослідник скандинавського впливу в історії англійської мови та англійської ономастики, автор підручника з лексикології англійської мови (співавтори доц. О. Солошенко та М. Латик). Від 2010 р. завідувачем кафедри є доц. М.Е. Білинський (“Синоніміка англійського дієслова: словник семантичних відстаней”, 1999).

Джерела наукових інтересів кафедри у галузі лінгвістики відтворюють ранні праці А. Корсакова та О. Огоновської. Згодом А. Корсаков двічі видавав підручник із вживання видо-часових форм англійського дієслова, який базувався на багатому текстовому матеріалі (“The Use of Tenses in English”). Монографія О.В. Огоновської “Проблеми дієслівного заміщення” вийшла у світ 1991 року. Протягом деякого часу на кафедрі працював лексиколог В. Вілюман, який започаткував застосування матричного аналізу під час вивчення синоніміки, та семасіолог С. Гурський (обґрунтував теорію семантичної інваріантності лексеми). Теперішня проблематика кафедри англійської філології охоплює граматичні категорії дієслова, аналітизацію і фраземізацію його граматичного ладу, семантику і словотворення, історичну дериватологію, комп’ютерне моделювання словникових об’єктів, лексикометрію, лінгвістичну епістемологію, синтаксичні процеси у реченні, лінгвосеміотику, авторську лінгвопоетику, дискурсологію та лінгвістику тексту, наратологію (докторська дисертація І. Бехти 2010), методику викладання.

З метою викладання іноземних мов на усіх факультетах університету в 1969 р. було створено загальну університетську кафедру іноземних мов, яку 1998 р. реорганізовано в окремі кафедри іноземних мов для гуманітарних та природничих факультетів.

Кафедра іноземних мов була опорною кафедрою Західного регіону України, що спрямовувала діяльність інших кафедр цього профілю на вдосконалення організації навчального процесу. Вона й надалі сприяє міжвузівським контактам та співпраці кафедр для реалізації завдань у галузі лінгводидактики та методики викладання іноземних мов³.

³ Львівський університет / Під ред. В. П. Чугайова, С. А. Макаруча, Д. С. Григорш. Львів: Видавництво “Вища школа”, 1986. 184 с.

Першим завідувачем кафедри іноземних мов (до 1980 р.) був доцент С. Гурський, автор відомої монографії “The Idiomatic Heart of the English Language”, 1975 р.), у якій викладено концепцію лексичного значення англійських постпозитивів на підставі протиставлення незмінних інваріантних значень змінним контекстуальним смислам в актуалізації просторової та часової семантики. Згодом методика дослідження семантики лексичного складу англійської мови через виділення семантичного інваріанта отримала ширше застосування у семасіології.

У наступні вісімнадцять років кафедру очолювала професор, академік АН ВШ України, К. Кусько, яка досліджувала проблеми лінгвостилістики та лінгводидактики, оптимізації викладання іноземних мов і була засновником школи дискурсознавства у Львівському університеті. Результати її творчих пошуків узагальнено в монографії “Проблеми мови художньої літератури”. Під її керівництвом вийшла у світ колективна монографія викладачів кафедри “Лінгводидактична організація навчального процесу з іноземних мов у вузі”, а також працює Регіональний науковий семінар.

З 1998 р. кафедру іноземних мов для гуманітарних факультетів очолює доцент Р. Дудок, а кафедру іноземних мов для природничих факультетів – доцент З. Жовнірук.

Наукові інтереси кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів охоплюють питання семасіології, термінознавства, лінгвістики тексту, фразеології, а також практики перекладу і перекладознавства, неології, двомовної лексикографії правничих термінів, методики викладання. Викладачі кафедр беруть участь у програмі Партнерства між ЛНУ ім. Івана Франка й Орегонським університетом (м. Юджин, штат Орегон, США); секція німецької мови підтримує зв'язки з Українським Вільним Університетом м. Мюнхен та фундацією Боша (Німеччина).

Кафедра іноземних мов для природничих факультетів, яку створено 1998 р., викладає англійську й німецьку мови студентам та аспірантам факультетів точних та природничих наук, а також на економічному факультеті. Викладання мов багаторівневе залежно від початкової підготовки студентів з елементами позааудиторного навчання (олімпіади, конкурси, студентські наукові семінари). Окремі випускники факультетів пишуть дипломні/магістерські праці відповідною іноземною мовою. Наукові інтереси кафедри охоплюють питання лінгвостилістики, граматики, лінгводидактики, генеології наукового стилю, фразеології. Створено навчальні програми та комплекси посібників для викладання мови студентам різних спеціальностей. На кафедрі працює професор, академік АН ВШ України С. Н. Денисенко. Викладачі кафедри задіяні у міжнародному проєкті TEMPUS-Tacis – “Прикладні іноземні мови” (створюють нові навчальні комп'ютерні програми). У співпраці з американськими партнерами при кафедрі створено навчальний центр англійського академічного письма.

Кафедру перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура створено 1998 р. Очолює кафедру з часу її заснування професор Р. Зорівчак – відома дослідниця англійської фразеології, проблем теорії перекладу, культури мовлення, особливостей рецепції українського художнього слова в англomовному світі та входження англomовних літератур до української літератури.

Свою науковою діяльністю колектив кафедри формує нову для Львівського університету перекладознавчу школу, досліджуючи широке коло питань літературознавчої та перекладознавчої рецептивності, множинності у художньому перекладі, творчих методів визначних перекладачів, досягнення адекватності у передачі мовних особливостей оригіналу у цільовій мові тощо. Створено Методологічний семінар з проблем перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені професора Ю. О. Жлуктенка. Наукові інтереси кафедри також стосуються англо-української контрастивістики мовних рівнів, лінгвостилістики, інтертекстуальності, соціолінгвістики. Кафедра виконує широку бібліографічну роботу, а також налагодила контакти з закордонними дослідниками та педагогами з Вашингтонського університету (США); підтримує наукові контакти з Інститутом усних і письмових перекладачів Віденського університету (Австрія), Лондонським інститутом усних і письмових перекладачів (Великобританія), кафедрою англійської мови як іноземної Іллінойського університету в Урбана-Шампейн (США), Щецінським університетом (Польща).

У 2008 р. було створено кафедру перекладу та міжкультурної комунікації шляхом поділу кафедри німецької філології. Завідує кафедрою доктор філологічних наук, проф. А. Паславська. Упродовж стислого часу кафедра зуміла синхронізувати свої навчальні плани і програми з кафедрою перекладознавства.

Наукові інтереси викладачів кафедри охоплюють широке коло проблем теорії і практики німецько-українського перекладу (доценти В. Т. Сулим, Т. С. Ляшенко, Б. В. Лесечко, асистент М. С. Смолій), жанрології (асистенти Х. Ю. Дяків, Н. І. Принада), контрастивної граматики, лексикології та стилістики (професор А. Й. Паславська, доценти В. Т. Сулим, Т. С. Ляшенко), методики викладання німецької мови (доценти В. Т. Сулим, Т. С. Ляшенко, асистент М. С. Смолій). Результати наукової і навчально-методичної діяльності кафедри втілились у монографіях Паславської А. Й. “Заперечення як мовна універсалія: принципи, параметри, функціонування” (2005), “Мовленнєві жанри у міжкультурній комунікації (2010, у співавт.), навчальних посібниках доц. В. Т. Сулима “Німецька мова для філологів” (2006, у співавт.), “Латинська мова (для неспеціальних факультетів)” (2009, у співавт.), “Практична граMATика німецької мови” (2010, у співавт. з асист. М. С. Смолієм), проф. А. Й. Паславської “Практикум з лексикології німецької мови” (2009), доц. Т. С. Ляшенко “Funktionalstilistik der deutschen Sprache”, асист. М. С. Смолія “Довідник з граMATики німецької мови” (2008), “Німецька мова. ГраMATика” (2009) та ін.

Викладачі кафедри є учасниками міжфакультетської держбюджетної теми “Універсальне та ідіоетнічне в міжкультурній комунікації”. Кафедра має тісні наукові контакти з університетами Австрії, Німеччини та Польщі (Відень, Мюнхен, Тюбінген, Ерланген, Краків), з Міжнародною спілкою учителів німецької мови (IDV). На кафедрі працюють лектори Німецької та Австрійської служби академічних обмінів. З 2005 р. асоціацію українських германістів очолює професор А. Паславська.

У Львівському університеті викладають усі слов'янські мови. Процес викладання забезпечує кафедра слов'янської філології. Її було створено 24 січня 1888 р. під назвою “Заклад порівняльної філології слов'янських мов, літератур і мистецтва” (Zakład porównawczy filologii języków słowjańskich, literatury i sztuki). Кафедру очолив професор Антоні Каліна – філолог, етнограф, історик. Відповідно до тогочасних університетських традицій діяльність кафедри визначалась науковими інтересами та здобутками її керівника – порівняльно-історичне вивчення слов'янських мов, особливо болгарської, польської, старослов'янської і чеської мов, розвиток народознавства в Галичині. До 1939 р. кафедра зберігала напрям порівняльно-історичного теоретичного дослідження слов'янських мов, значно розширила склад досліджуваних мов, поглибила вивчення духовного життя слов'янських народів, приділяючи увагу питанням методики досліджень та виданню навчальної літератури.

Значно менше уваги у польський період історії Львівського університету приділяли практичному володінню окремими слов'янськими мовами, яке можна було отримати на лекторатах чеської, сербохорватської, російської та української мов⁴.

У 1945 р. на філологічному факультеті Львівського університету був відкритий відділ слов'янської філології, на якому функціонували дві кафедри: слов'янських мов та слов'янських літератур. У 1948 р. вони були об'єднані в одну кафедру – кафедру слов'янської філології. Перед реорганізованою кафедрою постало завдання створити лекційні курси, спецкурси та спецсемінари зі слов'янознавчих дисциплін, посилити увагу до практичного оволодіння слов'янськими мовами. Після війни отримали статус спеціальності полоністика та богемістика. Викладачі кафедри уклали програми з чеської та польської мов, історичної граматики чеської та польської мов, історії чеської та польської літератур, вступу до слов'янознавства. Тривалий час вони були єдиними для славістичних кафедр у вишах Радянського Союзу.

У 1974 р. відкрито спеціалізацію “*сербохорватська мова та література*”, 1978 р. – “*болгарська мова та література*”. Спеціалізація “*словакістика*” була відкрита 1993 р., у 1994 р. у зв'язку з розпадом Югославії було запроваджено дві спеціалізації – “*хорватська мова та література*” і “*сербська мова та література*”. З 2003 р. започатковано викладання *македонської* (працював

⁴ Крип'якевич І. Історичні проходи по Львову / І. Крип'якевич. Львів, 1999. Т. 3. С. 421–431.

лекторат, сьогодні підготовлені свої фахівці), а з 2008 р. – *словенської мови* як другої мови спеціалізації. Сьогодні працюють два лекторати: з *хорватської мови та зі словенської мови*. У 2004 р. в результаті реорганізації створено кафедру польської філології. На кафедрі слов'янської філології готують фахівців з п'яти спеціальностей: чеська мова і література; словацька мова і література; болгарська мова і література; сербська мова і література; хорватська мова і література. Як другу і третю мови спеціалізації викладають македонську, словенську, білоруську та верхньолужицьку мови.

Викладання східних мов у Львівському університеті відновлено на кафедрі сходознавства, де викладають арабську, перську та японську мови.

Вивчення східних мов (гебрейська, арамейська, арабська) у Львівському університеті почалося після 1817 р. спершу на теологічному, згодом на філософському факультетах. Першими викладачами на теологічному факультеті були А. Радкович, Я.Е. Кухарський, Л. Солецький, К. Сарницький, М. Мишковський; на філософському – Г. (Герзон) Блятт (1858–1916), Б. Давидович (помер 1933 р.). З часом почали викладати санскрит та старовірменську (грабар) мови. Систематичне викладання семітських мов (арабської, гебрейської, арамейської, асировавилонської) почалося з ініціативи семітолога М. Шорра (1874–1942).

Після Першої світової війни сходознавець і поліглот Андрій Гавронський (1885–1927) започаткував в університеті викладання низки староіндійських і новоіндійських мов та літератур. Двадцять років ХХ ст. взагалі можна вважати періодом розквіту львівського сходознавства: у Львівському університеті працювали семітологи О. Клявек та Ю. Попліха, алтаїст та монголіст В. Котвич (1872–1944), арабіст З. Смогожевський (1884–1931), який започаткував викладання староосманської та перської мов, монголісти та алтаїсти В. Шмуц і М. Левицький, арабіст Т. Левицький, індолог С. Стасяк, іраніст Ф. Махальський, староперську, середньоперську та грабар викладав відомий мовознавець, учень А. Мейс, Є. Курилович, а турецьку, перську та арабську мови – Мохамед Садик-бей Агабек-заде (Агабеков). У цей час у Львівському університеті здобули освіту такі відомі сходознавці, як Є. Заволинський, О. Пріцак, Л. Скужак, А. Кунст, Я. Турчинський. В інституті сходознавства при гуманітарному факультеті у 1938 р. функціонувало 9 кафедр, на яких викладали 35 східних мов.

У 1939–1940 роках кафедрою сходознавства керували спочатку С. Стасяк, пізніше Є. Заволинський. Згодом кафедру було закрито.

Друга світова війна завдала великої шкоди львівському сходознавству: німецькі окупанти вивезли понад двадцять тисяч унікальних видань зі сходознавчої тематики та понад п'ятсот унікальних рукописів східними мовами.

Після Другої світової війни багато львівських сходознавців залишили Львів. Згодом викладання східних мов стало фрагментарним, та й то лише завдяки подвижницькій діяльності окремих ентузіастів. У другій половині 50-х років ХХ ст. індолог та китаїст М. Кнороз (1911–1984) викладав санскрит та китайську мову

на історичному та філологічному факультетах, залучивши до цього І. Сайдаковську, а до викладання арабської та перської мов Я. Полотнюка. Після перевидання “Вступу до початкового курсу санскриту” Г. Бюлера, яке з ентузіазмом сприйняла наукова громадськість Радянського Союзу, М. Кнороза, ініціатора перевидання, було звільнено з роботи. Він був змушений працювати перекладачем з європейських мов на одному з львівських заводів.

Після 1967 р. випускник сходознавчого факультету Ленінградського університету Я. Полотнюк почав викладати факультативні курси арабської та перської мов на філологічному факультеті. Незважаючи на успіхи студентів (О. Калмикова викладала російську мову у Дамаску, В. Рудковський після річного стажування в Таджикистані переклав кілька великих романів таджицьких авторів, А. Горбачевський став заступником декана філологічного факультету Таджикицького державного університету) для арабських та перських студій Я. Полотнюка почало “не вистачати грошей” і сходознавець здебільшого викладав безкоштовно. Курси згорнули і відновили тільки у 1980 р., але всього лише на три роки.

За незалежної України за ініціативи Я. Полотнюка у 1992 р. знову почали викладати східні мови: арабську (Я. Полотнюк), перську (Я. Полотнюк, Р. Гамада), японську (О. Горошкевич). У 1997 р. на філологічному факультеті було відкрито кафедру сходознавства, яку очолив професор Ярослав Дашкевич. Кафедра готує випускників з трьох спеціальностей: арабська мова та література, перська мова та література, японська мова та література. На кафедрі викладають понад десять східних мов.

Загалом у Львівському національному університеті імені Івана Франка вивчають понад 25 іноземних мов, що дає широкі можливості і викладачам, і студентам тісно співпрацювати зі своїми колегами з цілого світу, глибше пізнавати відповідні ділянки наукових досліджень, популяризувати високий інтелектуальний та науковий потенціали Франкового університету.

Важливим кроком у вивченні іноземних мов у Львівському університеті було випрацювання на факультеті іноземних мов нових концептуальних засад навчальних програм відповідно до сучасних уявлень про освіту в царині іноземних мов в Україні та Європі загалом. Реалії сьогодення є такими, що без володіння іноземними мовами оновлення та модернізація нашої освітньої системи залишатиметься обмеженою та вкрай замкнутою, що є просто недопустимим.

З огляду на це університет чітко визначив орієнтири на входження в освітній та науковий простір Європи, реалізація яких потребує модернізації освітньої діяльності під час вивчення іноземних мов у контексті європейських вимог. Однією з найважливіших є володіння іноземними мовами як засобом належності до спільного європейського освітнього простору, через який можна вийти у світ і запросити до себе відповідно студентів, викладачів та науковців з будь-якої країни світу. Для цього факультетові іноземних мов довелося здійснити чимало змін, в основу яких покладено головні принципи та вимоги Болонської декларації.

Йдеться, передовсім, про зміни, пов'язані зі створенням нових освітніх стандартів, оновлення навчальних програм, створенням сучасних підручників та посібників, навчально-дидактичних матеріалів європейського формату, які повинні формувати цілісну систему викладання, засвоєння та застосування знань з іноземної мови у різних ділянках суспільного життя. З цієї метою викладачі іноземних мов створили не тільки нові програми, а й написали майже для усіх природничих та гуманітарних факультетів сучасні підручники та посібники, кожен з яких отримав гриф міністерства.

До сьогодні наш університет єдиний у Європі, де на кожному факультеті викладають латинську мову, вивчення якої дає змогу глибше засвоїти знання з багатьох спеціальностей як гуманітарного, так і природничого профілів. Ініціатором цього унікального нововведення 2001 року є ректор Львівського національного університету імені Івана Франка, професор Іван Вакарчук. Запровадженням латини ми відновили перервану традицію класичного університету і дали змогу кожному студенту оволодіти відповідною науковою термінологією, дізнатися про джерела її походження, творити власну українську терміносистему, а без знання латинської мови це нереально.

З огляду на це завдання та обов'язок кожної школи, кожного навчального закладу полягає у тому, аби забезпечити якомога вищу якість викладання тієї чи іншої іноземної мови, скористатися усіма перевагами та здобутками нашої системи освіти та науки, сприяючи модернізації вищої освіти, даючи можливість нашим випускникам проводити наукові дослідження, а також реалізовувати свої фахові знання за допомогою володіння іноземними мовами на європейському та світовому ринках праці.

FOREIGN LANGUAGES AT THE LVIV UNIVERSITY

Volodymyr SULYM

The Ivan Franko National University of Lviv,
the Chair of the Intercultural Communication and Translation

The paper offers a brief overview of the teaching and research of languages at the Lviv University in the course of its history. The author pays attention to the factors conducive to the rise and decline of the respective interests and sheds light on the causes leading to such situations.

Key words: study of languages, Lviv university, history.

ИНОСТРАННЫЕ ЯЗЫКИ ВО ЛЬВОВСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ

Владимир СУЛИМ

Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
кафедра межкультурной коммуникации и перевода

В статье предложен краткий обзор изучения и исследования языков во Львовском университете в течение его истории. Автор обращает внимание на факторы, способствующие возникновению и утрате определенных интересов, а также анализирует причины создавшихся ситуаций.

Ключевые слова: изучение языков, Львовский университет, история.